

SOMOGYUDVARHELY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

SOMOGYUDVARHELY
TELEPÜLÉSKÉPI ARCOLATI KÉZIKÖNYV

„... a modern gondolkodás hajlik arra, hogy csak azt lássa és csak annak legyen tudatában, ami látható, s közben elfelejtse a láthatatlan dolgokat, amelyek a láthatókat lehetővé teszik és fenntartják.” Nem a szerkezet az, ami – szellemi értelemben – tartalmazza a közbezárt teret, épp ellenkezőleg: a tér feszíti ki a szerkezetet. E „kifeszítő erő” forrása pedig nem más, mint maga ez ember, akinek készül, és aki készíti. Márpedig „ha az emberek kimaradnak, ha botcsinálta szakértők és zsarnoki tervezők lökdösik őket ide-oda, akkor soha semmi nem hozhat igazán gyümölcsöt.”

Ernst Schumacher: A kicsi szép – Tanulmányok egy emberközpontú közgazdaságtanról.

TARTALOMJEGYZÉK

Köszöntő

1. Bevezetés 5

2. Somogyudvarhely bemutatása 10

3. Örökségünk 12

4. *Településképi szempontból meghatározó területek 26*

Kialakult falusias lakóterület

Beépítésre nem szánt terület

Beépítésre nem szánt temető terület

5. Építészeti útmutató 32

Terepalakítás

Tetőforma

Magasság

Karakter

Telepítés

Tetőhajlásszög

Kerítések

Anyaghasználat, színek

Kertek

Ajtók, ablakok

Homlokzatképzés, anyaghasználat

Részletek

6. Mai példák 50

7. Utcák, terek 54

8. Hirdetések, reklámtáblák 65

KÖSZÖNTŐ

Szeretettel köszöntöm Önt Települési arculati kézikönyvünk olvasójaként és remélem, hogy az információkból egy fejlődő települést - és hogy ez így legyen, ezért sokat tenni akaró faluvezetést, és szorgalmas közösséget - ismerhet meg. Úgy hisszük, hogy múltunk kulturális, építészeti és természeti örökségei arra inspirálnak bennünket, hogy ne csak ápoljuk azokat, hanem mások számára is megismerhetővé és elfogadhatóvá tegyük.

Települési arculati kézikönyvünk azért készült, hogy általa minket, hagyományainkat, települési építészeti értékeinket - az itt élőket - megismerhessék, és ezekkel kapcsolatosan információkat kapjanak a helyi építési, felújítási lehetőségekről. Lakóhelyünk komfortja, a táj szépsége meghatározza építészeti lehetőségeinket, tiszteletben tartva őseink ránk ruházott értékeit, építészeti és településképi hagyományait, nem kizárva az innovatív, új építőanyagok, technológiák alkalmazását.

Települési arculati kézikönyvünk megismerése mellett forduljon bizalommal Somogyudvarhely település vezetéséhez, hivatali dolgozóihoz.

Tisztelettel:

Kiss Kornél
polgármester

BEVEZETÉS

Jelen kiadvány nem csak időszerű, de hiánypótló is, hiszen ember és környezet viszonya sosem volt még ennyire törékeny.

A Településképi Arculati Kézikönyv mindenki számára könnyen érthető formában tárja fel egy település értékeit, településképi jellemzőit, útmutatóként szolgál a településképi minőségi formálásában, összefoglalja egy közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait.

Egyre gyarapodó népességünk jobbára koncentráltan, nagyvárosokba tömörülve él. De településeink között mi különbözteti meg a várost a falutól? Egy település történetisége során a falu az ősi, egy város keletkezésének eredője. A falu mindig is egyensúlyra törekedett a természettel, mely egyben fejlődésének gátja, míg a város mindig is a magas kultúrák helyszíne, a civilizáció fejlődésének eredménye.

Régebben erős volt egy falu közösségi tudata, világszemlélete, azonban állandóan ki volt téve a korok társadalmi viszontagságainak. Jelenleg a vidék szín-

te kötelezőnek, a túlélése feltételének érzi az igazodást a modernizációban előljáró, fejlettebb „világhoz”, mely során lassan elveszti, feláldozza értékeit. Elvándorlás, munkanélküliség, a gazdasági átalakulások egyre inkább sújtják. Az elmúlt évtizedekben mellőzöttség és kiszolgáltatottság jellemzi, megkockáztathatjuk: a nagyváros megfélemezett eredetéről, sőt az őt eltartó vidékről.

Mindig is voltak nagy építészeink, akik az adott kor kulturális szellemében, technológiai fejlettségnek megfelelően alkottak maradandót, tegyük hozzá, egyénileg. Magyar építészetről, mint stílusról nem beszélhetünk, kialakulni nem tudott.

Építészetünk művei az építési feladatok csaknem egész területén fellelhetők, azonban ezen nagy, mutató, stílusformáló feladatok a városokban adódnak.

„Ebből a feladatkörből a falu, a községek építésze teljesen és érthetetlenül kirekesztődött pedig az épületek egy igen nagy hányada a falun, a községekben áll, mégpedig anélkül, hogy a modern építészet egyáltalában törődne azzal, hogy hogyan áll. A vidék úgy építette fel házait, ahogy tudta, ahogy szerette és tehette. Ha az építészet nem törődött az ő házaival, érthető módon ő sem törődött sokat az építészettel. Ha sok helyütt eltért a régi kedves formáktól s főleg városok közelében gyűlöletes ízléstelenségekre vetemedett, sohasem azért tette, mert nem szerette a szépet, hanem mert javítani, fejleszteni akarta a házat, s mert ebben senki és soha nem segítette, építőművészet, ipar, hitel és kultúra mind csak magára hagyta.”

Nagyobb városaink fejlődése és a vidék elszegényedése mellett az építészeti összkép megmaradt erősen vegyesnek. Olyan kortárs alkotások melyek például értékűek, érték őrzők vagy teremtők kis számban születnek. Többnyire a „gyorsan olcsót”, vagy „a pénz nem számít” típusú beruházások határozzák meg a szellemileg, esztétikailag szegényes összképet, elfeledve kulturális értékeinket, hagyományainkat, az ősi praktikus, gazdaságos gondolkodásmódot, a természettel, a közösséggel, az épített környezettel való harmóniára való törekvést.

A hazai építészetet eredményesnek és előremutatónak gondolhatnánk a szakmai publikációk és azok képanyagának tükrében, és talán némi igazságunk is lenne benne.

Azonban ha az összképet, a valóságot nézzük, kevésbé lehetünk elégedettek. Az építészet fogalma és valósága úgy tűnik két külön dolog.

A vidéki települések képe romlik, habár az emberek lakókörnyezetüket javítani, fejleszteni szándékoznak. Ne hagyjuk magára a vidéket, erősítsük és egyeztessük össze megváltozott igényeiket a nemes és jó formai, valamint szerkezeti hagyományokkal.

Minden vidéknek megvan a maga népi építészete és minden vidéknek kulturális kötelessége a maga építészetének fejlesztése. Minden vidék rendelkezik népi építészetében egy-egy oly vonással, melyet az adott környezetben fellelhető anyagok, a szokás és váltakozó ízlés szabnak meg esetenként. A vidéket sújtó megannyi negatív hatás ellenére a tradicionális emberközpontúságából, érték őrzéséből fakadóan talán pont a vidék az ahol a magyar építészet magára található, ereje a divatos trendekkel ellentétben az ember és közösségének szükségleteiből táplálkozhatna, felvállalva küldetésként a szemléletformálást, vizuális nevelést.

Az arculati kézikönyv inspiráló, hasznos eszköze lehet az építészeti tervezés minden szakaszának. Célja, hogy olyan új lakó-, középületek és közterületek szülessenek, amelyek egyszerre védik a meglévő természeti és épített értéket és hagyományt, ugyanakkor azokból tanulva, azokat továbbörökítve, fejlesztve, a kor igényeinek megfelelő épített értékeket teremtenek. A helyi közösség igényeit figyelembe véve, a múltra és annak értékeire építve mindenki megelégedésére.

Ne engedjük, hogy a vidék építészete elszakadjon a táj jellegétől, hogy a rosszszul értelmezett „modernség” azt a kevés értékünket is elmossa, semmivé tegye, amellyel még rendelkezünk.

A kézikönyv nem kizárólag szakembereknek készül. Elsősorban a települési döntéshozók és a lakosság tájékoztatását segítő, szemléletformáló kiadvány. A jogszabályok útvesztője helyett röviden, lényegretörően, és mindenki számára érthető módon mutatja be egy közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait.

SOMOGYUDVARHELY BEMUTATÁSA

A térségről

Dél-Nyugat-Magyarország határ menti régiójában, Somogy megye délnyugati részén helyezkedik el a 18 települést magába foglaló Csurgyói kistérség. (Berzence, Csurgó, Csurgónagymarton, Gyékényes, Iharos, Iharosberény, Inke, Órtilos, Pogányszentpéter, Porrog, Porrogszentkirály, Porrogszentpál, Somogybükkösd, Somogyicsicsó, Somogyudvarhely, Szenta, Zákány, Zákányfalu). A térség aprófalvas településszerkezetű, ezen belül az összetétele: egy város, egy nagyközség és tizenhat község. Az ország 507 zsáktelepülése közül öt ebben a régióban található. A térség méltatlan módon esik az ország, de akár Somogy ismertebb vidékein kívül, hiszen mind kulturális és építészeti értékekben, természeti kincsekben gazdag, településeik a középkortól őrzik folytonosságukat.

Az Árpád-korban itt már számos községet és viszonylag nagyszámú lakosságot tarthatunk számon. Maga Csurgó is Árpád-kori alapítású. A magyarok mellett nagyobb csoportokban délszlávok laktak itt, akik a korszak végére teljes mértékben asszimilálódtak. A 13. században a tatárjárás után német hospesek telepedtek meg, akik adómentesen űzhettek ipart, folytathattak termelést, cserébe azonban hadra foghatóak voltak délről történő ellenséges betörés esetén. A 150 éves török uralom a megye ezen részét sem kímélte. A török kiűzése után a 18. században császári rendeletre történt újabb betelepítés: magyarokat és horvátokat hívtak be, akik magukkal hozták jellegzetes anyagi-szellemi kultúrájukat. A mezővárosokba cseh és zsidó családok jöttek, s ők vetették meg első ízben a mai csurgyói kistérségben a polgárosodás alapjait.

Az ország három tájegysége találkozik a kistérségben, mely meghatározója a térség időjárásának, ebből adódóan mikroklímája egyedülálló, éghajlata eltér a megye többi területétől.

A területet sok csapadék jellemzi, ugyanakkor mediterrán hatások is érvényesülnek, így a sok csapadék nem elosztva, hanem alkalmasszerűen, de nagy mennyiségben esik.

Somogy ezen legkisebb tájegységének a Dráva- folyó húzódik természetes határáként délről. A kistájon az ország legnagyobb részéhez hasonlóan a földtörténet harmadkorában keletkezett pannon tengeri üledékre rakódtak rá a pleisztocén és a holocén képződményei: a lösz, a homok és az ártéri hordalékok. Északnyugatról a Zalai Dombvidék legdélibb szélének tekinthető a csurgói szőlőhegy, délkelet felől a belső somogyi terület határolja, ami síkabb, homokos terület (Szenta - Berzence), végül délnyugatról a Dráva árterülete, a berek (Sarkad - Lankóc - Gyékényes).

A település

Somogyudvarhely Belső-Somogy délkeleti csücskében közvetlenül a horvát határ mellett fekszik, Csurgó és Nagyatád között húzódó útról Berzencén keresztül közelíthető meg, keresztezi a Pécs-Szigetvár-Barcs-Nagykanizsa városokat összekötő vasúti szárnyvonal.

A település közepes nagyságú település, területe 40 km², lakónépessége 2017-es adatok alapján 1052 fő. A községhez tartoztak Kétnyár- és Nyáros puszták. Kétnyár a 16. században még falu volt. Ugyancsak Somogyudvarhely határában feküdt az egykori Bocskád is, mely feltehetően a török hódoltság áldozatává vált. A település az 19. század végén, a 20. század elején virágzó polgári és gazdasági életet élt. Sorra alakultak a különböző társadalmi egyesületek és ekkor épült fel a Festetics birtokon a Szeszgyár is.

ÖRÖKSÉGÜNK

Somogyudvarhely névével először az 1332-ből származó pápai tizedjegyzékben találkozhatunk. 1454-ben a vránai perjelség birtoka. A település kétszer néptelenedett el, először a török hódoltság-, majd a Rákóczi-szabadságharc idején. 1740-ben a drávai ár mosta el a házakat, amikor is a község népe az egykori Dráva partról magasabbra, jelenlegi helyére költözött. Az egykori falu a maitól 3 km-re feketett. Kétnyár-puszta és Csütörtök falu is ilyen előzménynek számít. A vallási türelmetlenség is éreztette hatását, a reformátusok templomát egy megyei vizsgálatot követően, 1747-ben elvették. A 18. század végén lakóinak száma már meghaladta a kétszáz főt, a jobbágy-felszabadítás idején 22 zsellérháztartás vált szabaddá. Első református temploma már az 1600-as évek elején is állt, azonban a ma létező templomuk 1861-65-ben épült. 1922-ben új harangokat hozattak, mivel a régi harangokat az első világháborúban hadi célra lefoglalták. Egy harangot

mégis meg tudtak menteni, ez 1851-ben készült Rupprecht Jánosnál Pécssett. Az új harangok Seltenhoffer Frigyes fiainál készültek Sopronban. A második világháború előtt, 1939-ben egy orgonát is sikerült beszerezni Angster József és fia orgona- és harmóniumgyárából

A katolikus templomot 1888-ban építették fel, orgonáját 1981-ben Paulus Frigyes építette, nagy harangját 1923-ban 65 cm átmérővel Seltenhofer Frigyes fiai Sopronban öntötték. A templom mellett kapott helyet az általános iskola, mely jelenleg felújítva új funkciót lát el.

Somogyudvarhely testvérfaluja Bögöz, mely település mesteremberei székelykaput készítettek és állítottak a település számára. Somogyudvarhely déli részén a felújított Polgármesteri Hivatal épületénél lévő kis parkban több háborús emlékművet, Árpád- és Kossuth-szobrot és egy Trianon-emléktáblát is találhatunk.

A község mai nevét 1908-ban vette fel, tíz évvel később már nagyközségi rangot kapott. A két világháború között lakóinak száma meghaladta a 2000 főt, 20 iparos, négy kereskedő élt a községben.

A fejlődés ellenére is kedvezőtlenül érintette a települést, hogy hosszú időn keresztül ellenőrzött, megfigyelt, a központi akarat által nem támogatott hátsávba tartozott.

1990-ig határőrlaktanya üzemelt a településen. Somogyudvarhely három országos védettséget élvező műemléke; a Szeszgyár, mely egyben ipartörténeti érték is (Somogyudvarhely 114 hrsz. M 9187 törzsszám), a Kossuth u. 55. alatt lévő közkút (Somogyudvarhely 551 hrsz M 9213 törzsszám) mely sajnos az elmúlt időszakban megsemmisült és a református templom (Somogyudvarhely 1 hrsz M 4392 törzsszám).

Az országhatárt itt a Zsdála patak jelenti, mely a Drávától távolabb van. A település jóval a vízfolyás szintje felett, egy magas parton fekszik.

A belterület nyugati szélén meredek partoldalak futnak le az egykori kavicsbánya tavak irányába. Külterülete táji adottságaival, összefüggő erdőterületeivel, jellegzetes Belső-Somogyi táj, mely Dráva menti homokhátaival kiemelt természeti értéket képvisel.

A községet jelentős kiterjedésű mezőgazdasági területek övezik, ezek nagy része szántó. A táj erdősültsége kisebb, erdőterületeinek jelentős része keleti határa mentén található.

A belterülettől nyugatra a Duna- Dráva Nemzeti Park jelentős kiterjedésű területeit találhatjuk, ahol ökológiai hálózattal érintett területek, Natura 2000-es területek, ex lege lápterületek, fokozottan védett természeti területek találhatóak.

Helyi védett épületek, kerítések, építmények, köztárgyak, fák

Az Önkormányzat fontos feladata, hogy a település épített és természeti értékeit megőrizze, azt tovább fejlessze és az átalakítások során gondoskodjon a védelemről. Az épített és a természeti környezet elemei határozzák meg alapvetően a település lakhatóságát. Állapotuk, minőségük, esztétikai megjelenésük jelentősen befolyásolja a lakosok komfortérzetét és a település arculatát. Ebből adódóan fő feladat az értékek megőrzése és védelme, meghagyva a település fejlődéséhez szükséges lehetőségeket.

Műemlékvédelem alatt álló objektumok:

Megnevezés	Cím	Hrsz	törzsszám
Szeszgyár	Ady E. u.	114	M 9187
Református templom	Kossuth u. 64.	1	M 4392

Helyi védelemre javasolt objektumok

Megnevezés	Cím	Hrsz
lakóház	Zrínyi u 11.	178
lakóház	Zrínyi u. 1.	183
kereszt	Zrínyi u. 1. előtt	184
kereszt	Szabadság tér	432
Székelykapu	Szabadság tér	432
Kút	Kossuth u.89. előtt	535
Lakóépület	Kossuth u. 106.	22
Lakóépület	Kossuth u. 61 .	548
Lakóépület	Kossuth u. 72.	6
Faluház	Kossuth u. 70.	5
Katolikus templom	Kossuth u. 19.	583
Polgármesteri Hivatal	Jókai u.2.	615
Világháborús emlékmű, bolgár sírok	Jókai u. közpark	617
Lakóépület	Jókai u.69.	629

Református templom, Kossuth u. 64

Lakóépület	Jókai u.14.	600
Közkút	Jókai u.58. előtt	617
Lakóépület	Dózsa. u. 23..	701
Lakóépület	Dózsa. u. 15..	705
Lakóépület	Dózsa u.5	710
Lakóépület	Dózsa u.9	708
Lakóépület (melléképület)	Dózsa u.18	680
Kút	Dózsa u.14	673
Melléképületek	Dózsa u.21	702
Kereszt	Rákóczi u.játszótér	268
Lakó és melléképületek	Jókai u.33	647
Épület	Református temető	422
Gazdasági épületek	Hunyadi u.11	456
Lakóépület	Kossuth u. 170.	57
Lakóépület	Kossuth u.111	447
Melléképület	Kossuth u.109	448
Melléképület	Kossuth u.130	34
Közkút	Kossuth u.105	527
Melléképület	Kossuth u.24	727
Lakóépület	Kossuth u.53	552
Lakóépület	Kossuth u.51	553
Lakóépület	Kossuth u.97	531
Lakóépület, melléképület	Kossuth u.37	566
Lakóépület	Petőfi u.1	483
Épület	Kossuth u.41	561
Épület	Kossuth u.64	1
Épület	Kossuth u.27	576
Melléképületek	Ady Endre u. 15 sarok	203
Tornaterem	Kossuth u	

Zrínyi u. 11.

Zrínyi u. 1

Zrínyi u. 1

Szabadság tér

Kossuth u. 106.

Szabadság tér

Katolikus templom,
kossuth u. 19

Kossuth u. 61

Kossuth u. 72

Kossuth u. 70

Kossuth u. 89

Jókai u. 2

Dózsa u.9

Dózsa u.18

Dózsa u.14

Rákóczi u

Jókai u. 33

Dózsa u.21

Református temető

Hunyadi u.11

Hunyadi u.11

Szabadság tére

Kossuth u. 170

Kossuth u .111

Kossuth u.109

Kossuth u. 130

Kossuth u.105

Kossuth u.53

Kossuth u.51

Kossuth u.97

Kossuth u.41

Petőfi u.1

Kossuth u. 37

Kossuth u.37

Kossuth u.24

Kossuth u.64

Kossuth u.27

Kossuth u. tornaterem

Ady Endre u. 15 sarok

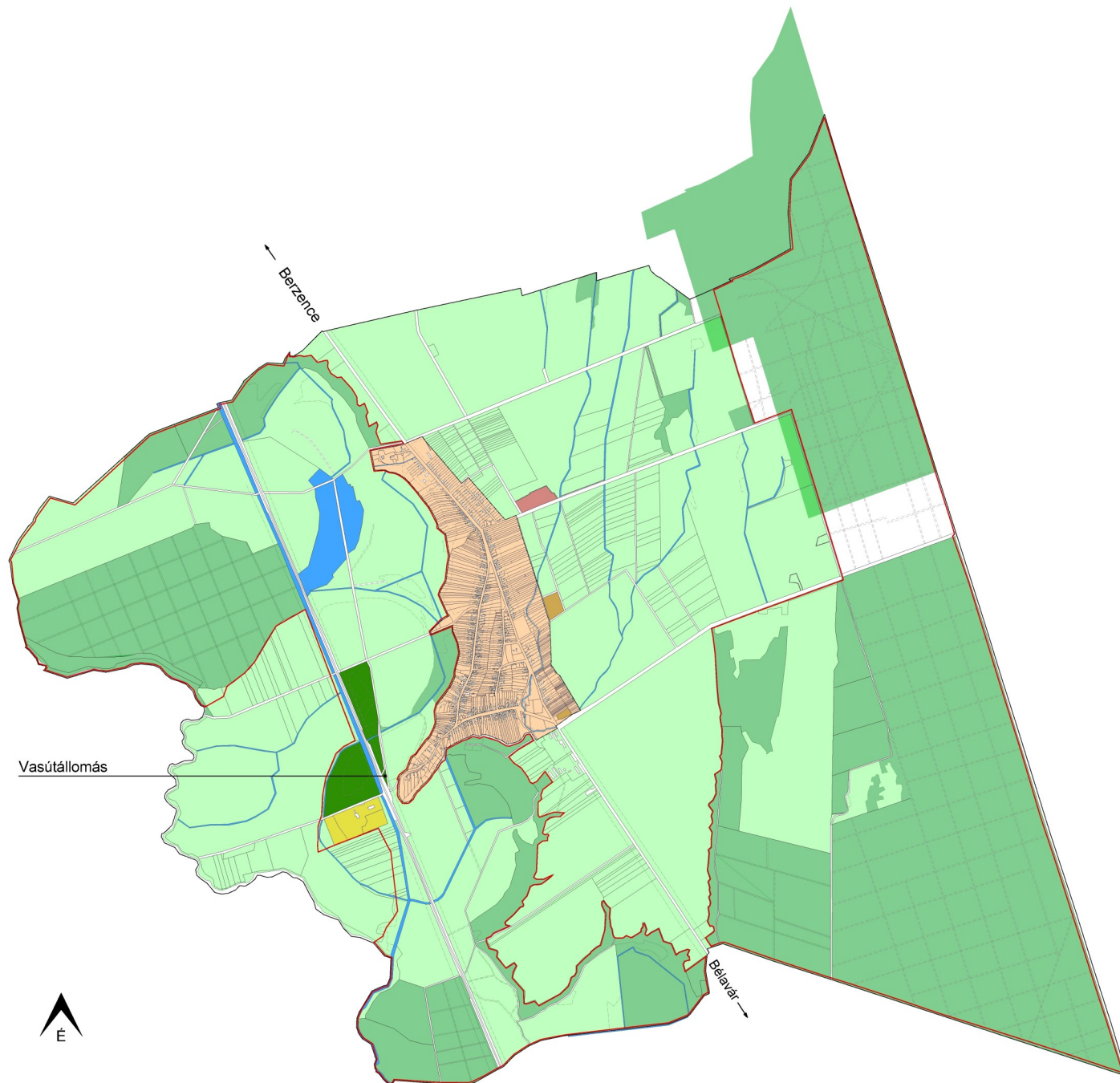
Somogyudvarhely eredetileg egy utcás falu volt, melyből folyamatos fejlődés eredményeként alakult ki mai településszerkezete, melyet az egy utcára füzérszerűen csatlakozó utcák rendszere jellemez. Somogyudvarhelyen kivételesen széles utca és térrendszerrel találkozunk, ezért a kialakult utcakép meglehetősen kedvező, mely leginkább a Kossuth, a Rákóczi és a Jókai utcákat, illetve a Szabadság teret jellemzi. A református és katolikus templomok között fekszik a település fő utcája a Kossuth utca, mely mentén alakult ki a falu ősi magja. Később a főút kiépülését követően alakult ki a Rákóczi utca és feltételezhetően még ezt megelőzően a Jókai utca.

A település szerkezetét ma már a differenciált tagoltság jellemzi. Az országos közúthálózat része a Kossuth és Dózsa Gy. utca, valamint a Rákóczi utca jelentős része. Közülük a Kossuth és Rákóczi utcák helyi gyűjtő utak is. Mellettük gyűjtő útként szolgál a Jókai utca. A településre jellemző az utak viszonylag nagy szabályozási szélessége (20-22 m), mely elsősorban a kedvező domborzati adottságok, az utak kedvező vonalvezetésének eredményeként alakulhatott ki. A Dózsa Gy. utcánál viszont az út magas partoldalak között vezet a vasútállomás felé. A Kossuth és Ady E. utcákról több helyen is keskeny, magas, szakadó partok között vezető kisebb ösvények vezetnek le a vasút, illetve a Dombó-csatorna irányába. A területhasznála-

tot a falusias jelleg, a fésűs beépítés jellemzi. Az igényes felújítás egyik igen szép példáját találjuk a Polgármesteri Hivatal épületénél, melyet mindenképpen helyi védelemre javasolunk. A település karakterét a széles utca és térrendszer, az utcák enyhe ívű vonalvezetése, a belterületbe beékelődő kis erdőrészek, ligetek határozzák meg. A Kossuth utca hangulatát a fésűs beépítésű lakóházak, a két templom és az intenzív utcafásítás egyaránt kedvezően befolyásolja. Somogyudvarhely mai arculatát is a XIX. és XX. században épült lakóházak határozzák meg. Az erdőben szegényebb, nagy kiterjedésű szántókkal övezett település máig megőrizte hagyományos településszerkezetét, lakóházai egy részének a Dráva- partra jellemző vakolatdíszes homlokzatát, a nyílászárók rendszerét, formáját. Az épületek anyag használatában a helyi anyagok alkalmazása jellemző. A falazatok többségében téglából készültek. Az építetők tehetőségére utal a homlokzatok gazdag díszítése, az alkalmazott motívumok helyi hagyományokat hordoznak. Ezek a díszítések azonban inkább rátét jelleggel, kulisszaszerűen jelennek meg (pillért utánzó fejezetes falsáv, kváderes falazatot utánzó vakolat dísz), melynek nincs igazi szerkezeti jelentősége. A lakóépületek többsége utcára merőleges nyeregtetővel épült. A lakóházak bejárati oldala mellett ezen a tájon kis rövid tornácokat találunk, melyet általában a tető továbbnyújtott része fed. Ezt a

JELMAGYARÁZAT

- Lakóépület
- Helyi védelem alatt álló vagy helyi védelemre javasolt objektum
- Kialakult falusias lakóterület
- Beépítésre nem szánt temető terület
- Általános mezőgazdasági terület
- Általános mezőgazdasági terület be nem építhető
- Különleges terület - meglévő bánya
- Gazdasági terület Ipari, mezőgazdasági - meglévő
- Jelentős zöldterület
- Vízterület
- Védett természeti területek Nemzeti park Natura 2000 - SCI Natura 2000 -SPA

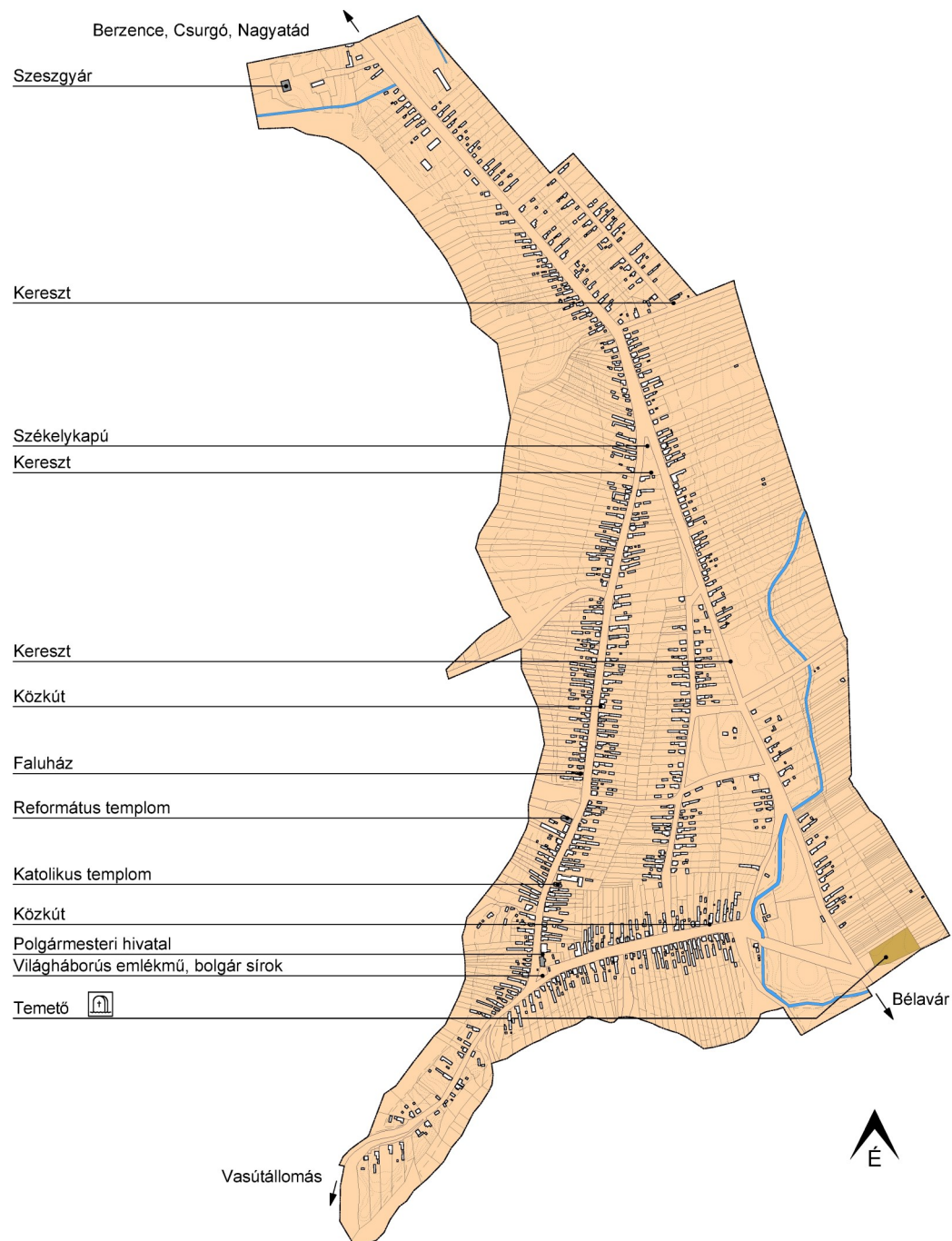
SOMOGYUDVARHELY BELTERÜLET M=1:15000

bejárati részt a tájnyelv "kódisállásnak" nevezi. Általában innen nyílt a füstös konyha és ebből a szoba. Az utcafronti szoba volt a tiszta-szoba, melynek fűtése búbos kemencével történt. A lakóházak nagy része egy traktusos volt. A füstös konyha másik oldaláról, nem egyszer közvetlenül az udvarról lehetett megközelíteni a kamrát. Amennyiben a házhoz két szoba épült, úgy a második szobát helyezték el a füstös konyha mögé. A lakóépületek mögött igen gyakran találkozunk a lakóház méretét gyakran lényegesen meghaladó méretű, igényes kivitelű gazdasági épületekkel, istállókkal, ezek az állattartás, a termény és a takarmány tárolására szolgáltak. Mindez bizonyítja, hogy Somogyudvarhely múltjában az állattartásnak is nagy jelentősége volt. Az elmúlt ötven évben a faluk hagyományos beépítése, utcaképe megváltozott, megbomlott. A bővítések, átépítések során az eredeti épület arányától, tömegétől idegen elemek jelentek meg. Az eredeti ablakokat felváltották a nagyméretű, hármás ablakok, a cserépfedést a pala és a hullámpalafedés. Az újonnan kialakított lakóterületek "kockaházakkal" épültek be. A négyzetes alaprajzú sátozott épületek sablonossá, egyhangúvá tették a falvak arculatát.

A somogyudvarhelyi lakóházak egy részén még fellelhetők a tájra jellemző hagyományos népi építészeti értékek, melyek megőrzése, átmentése az utókor számára indokolt lenne.

JELMAGYARÁZAT

- Lakóépület
- Helyi védelem alatt álló vagy helyi védelemre javasolt objektum
- Kialakult falusias lakóterület
- Beépítésre nem szánt temető terület
- Vízterület

KIALAKULT FALUSIAS LAKÓTERÜLET

A település kialakult falusias lakóterületeiről általánosságban elmondhatjuk, hogy oldalhatáron álló beépítésűek, oromfallal az utca felé fordulva vagy azal párhuzamosan épületek falusias külsőt mutatva. Az épületek hosszú keskeny tömegűekkel, többször az utcára beforduló elülső szárnyal rendelkeznek. Jellemzően 35-40 fok közti hajlásszöveget alkalmaznak.

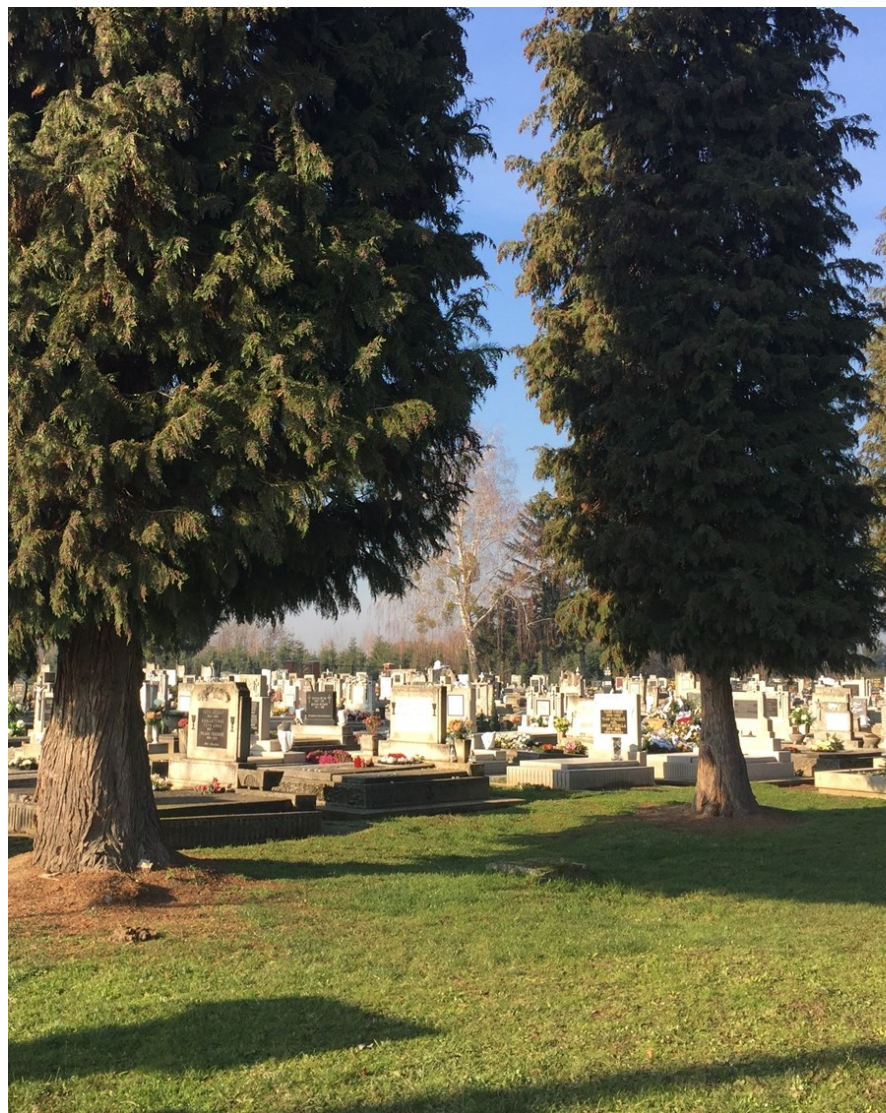
A telkekre jellemző, hogy hosszan benyúlnak az utcafrontról, ezzel keskeny parcellákat alkotva. Az épületekre jellemző, hogy az elülső lakórész rendelkezik utcakapcsolattal, míg a hátsó udvaron a melléképületek találhatóak.

Az épületek jellemzően földszintesek.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TEMETŐI TERÜLET

A beépítésre nem szánt temetői terület közé tartoznak a település keleti valamint déli részén elhelyezkedő temetők.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A beépítésre nem szánt területek közé tartoznak településünkön az utak nyomvonalai, patakok medrei és a külterülethez tartozó területrészek.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Az útműtató célja nem csak a helyes út megmutatása új épület építése, meglévő épület bővítése, vagy felújítása esetén az építetőknek és a tervezőknek, hanem inspirációs forrás is egyben.

Bízunk benne, hogy a Településképi Arculati Kézikönyv segít a somogyudvarhelyi egységes falukép és a harmónikus tájkép megőrzésében, egyben szép és jól megtervezett épületek születnek.

Cél a somogyudvarhelyi építészet sajátosságainak a bemutatása és népszerűsítése, valamint a helyes és követendő épületek, melléképületek, részletképezések, kerítések, kertek bemutatása konkrét példák segítségével.

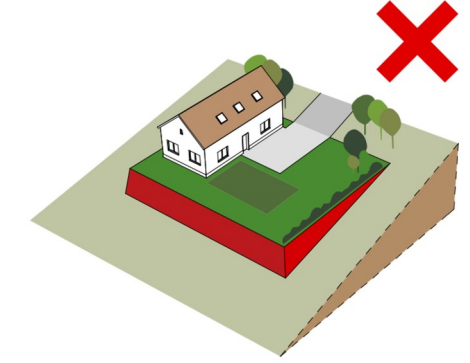
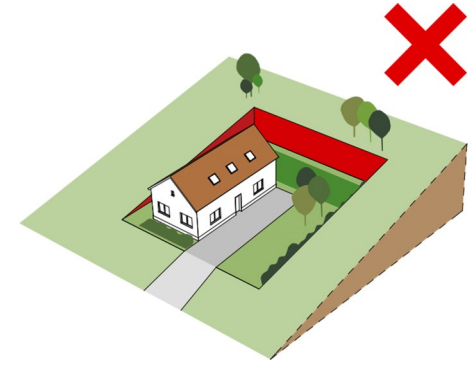
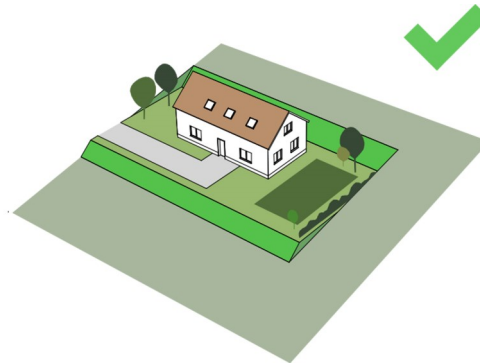
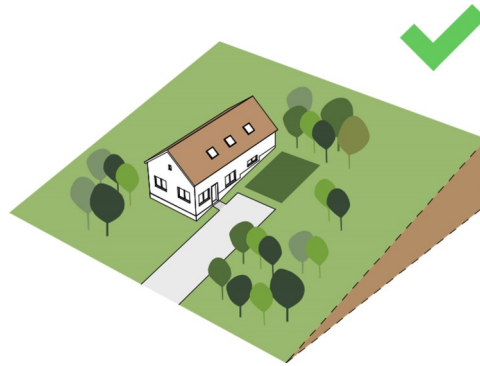
TEREPALAKÍTÁS

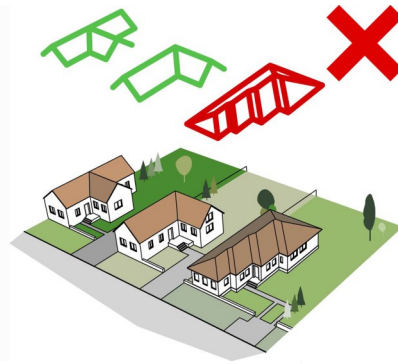
Somogyudvarhelyen a domborzati viszonyok miatt az épületek építésénél általában kisebb, vagy nagyobb mértékben lejtős terepre kell számítani.

A terep eredeti lejtésviszonyainak lehető legkisebb mértékű megváltoztatása, valamint a földmunka minimalizálása érdekében új építés esetén a legkedvezőbb megoldás az épület terepbe illesztése.

Amennyiben a terepbe illesztés nem megoldható, szem előtt tartva az előbbi szempontokat, az épület terepbe való részleges bevágása javasolt.

A terep lejtésviszonyainak nagymértékű megváltoztatása, valamint a magas földmunkaigény miatt az épületnek és annak környezetének síkra helyezése a terep jelentős lesüllyesztésével, vagy kiemelésével nem elfogadható. Lesüllyesztés esetén a kialakuló mélyedésben az esővíz felgyűlik és a kert rosszul használhatóvá válik. Kiemelés esetén az épület egy feltűnő platóra kerül, kiemelkedik a szomszéd házak

TETŐFORMA

Somogyudvarhelyen az épületek nyeregtetős kialakításúak, kontyolások, vagy anélküli változatban. épületek.

A bejáratok az udvarról nyílnak, esetenként zárt kódisállással, melyek fedése a főtömegre merőleges helyzetű, kontyolt fióktető.

Általánosan elmondható, hogy a településen az épületek tetőformája egyszerű kivitelű. Új házak építése esetén a szomszédos épületek tetőformáját figyelembe véve kell törekedni az illeszkedésre.

Az újonnan létesítendő, illetve felújítandó épületek tetőkialakítására oromfalas nyeregtető javasolt.

A környező beépítéstől kialakítását, formaképzését, összetettségét tekintve jelentősen eltérő, a településrész utcaképbe nem illeszkedő tetővel rendelkező épület építése nem javasolt.

MAGASSÁG

Somogyudvarhelyen az épületek hagyományosan általában földszin-

tes kialakításúak, de néhol találunk tetőtérbeépítéses épületet is. A kisebb házak párkánymagassága 4 m körüli.

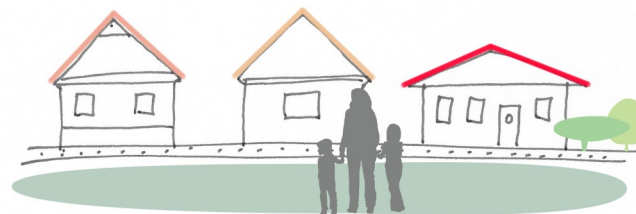
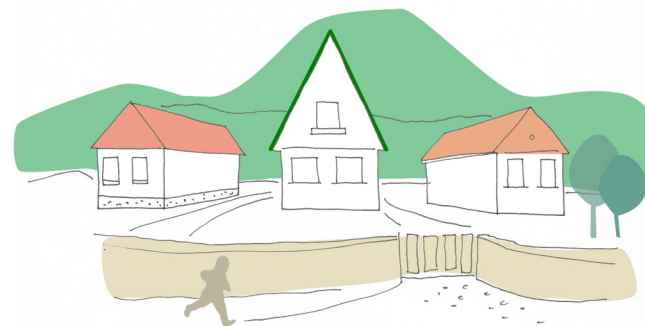
A polgári jellegű épületek párkánymagassága jelentősebb, 4,5-5,5 m. A nagyobb magasság a nagyobb belmagasság és az utcai térfal miatt alakul ki. A keresztbeforduló gazdasági épületek igen jelentős faluképi elemek, magasságuk, tömegük sokszor meghaladja a lakóépületét.

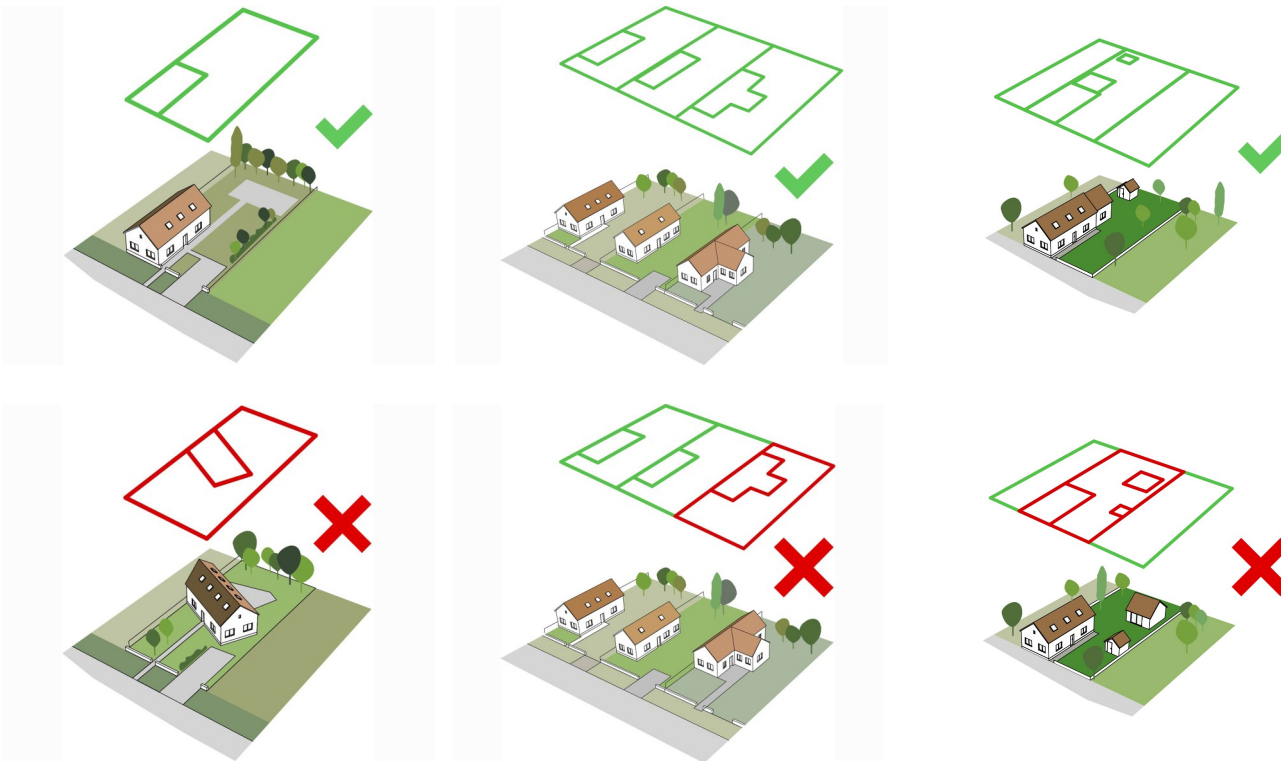
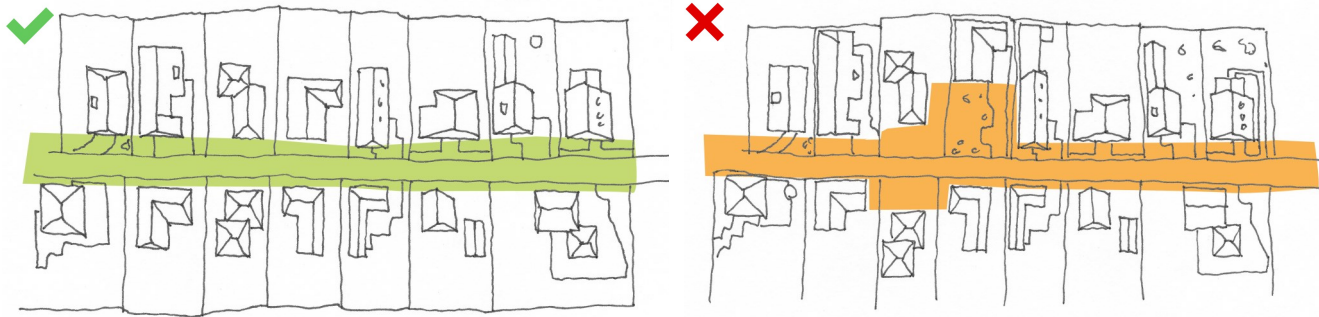

KARAKTER

Somogyudvarhelyen az épületállomány karaktere általában véve hasonlóknak tekinthető. Az újonnan épülő, bővítésre kerülő, vagy felújítandó épületek esetén a szomszédokhoz, de általában az utcaszakaszhoz, a teljes utcához átfogóan a teljes településrészhez illeszkedő karakterű épületek építése javasolt.

A jellemző karakterjegyek vizsgálata és összevetése a lépték, az összetettség, a fesztváolság, a magasság, a tetőgeometria és az anyaghasználat tekintetében történjen.

TELEPÍTÉS

Somogyudvarhelyen a kialakult telepítés hagyományosan fésűs, oldalhatáron álló, az épületek általában az utcafrontra merőlegesen helyezkednek el, a módosabb házaknál előfordul, hogy az oldalhatáron álló szárny kifordul az utcára és ezt a tetőforma is követi.

A komolyabb házak esetében az utcai, azzal párhuzamos nyeregtetős szárny a mérvadó, ebbe csatlakozik be alacsonyabb gerinccel az oldalhatáron álló rész. de a szélesebb telkeken az épületek keresztbe fordulnak, tetőgerincük párhuzamos az utcafronttal. A lakóépületek előkert nélkül állnak az utcafronton.

MELLÉKÉPÜLET ELHELYEZÉSE

A telkek beépítését illetően a soros elrendezés a leggyakoribb. A lakóépületek előkert nélkül állnak az utcafronton. A telken belül a további épületek általában a lakóházzal kapcsolódnak. A szélesebb telkeken

és a módosabb gazdák portáin a nagyméretű csűrök a lakó és gazdasági udvar lezárásaként a telken keresztbefordultak.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Somogyudvarhelyen a tetők hajlásszöge általánosságban véve hasonló, magastetős kialakítás a jellemző. A meglévő épületek közé újonnan épülő, vagy bővítésre, felújításra kerülő épületek az illeszkedés miatt hasonló, közel azonos tetőhajlásszöggel készüljenek, mint a környezetükben lévők.

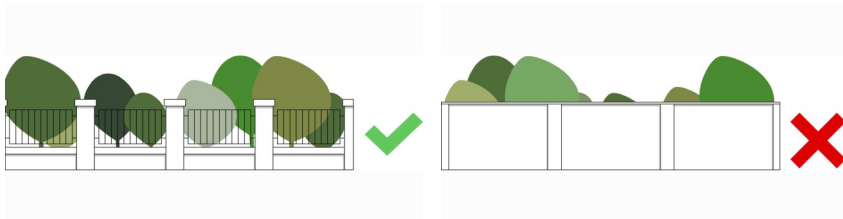
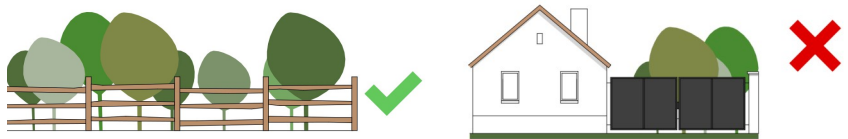
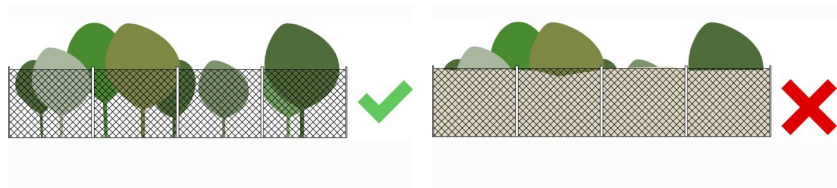
A környező beépítéstől jelentősen eltérő, a településrész utcaképebe nem illeszkedő, túl nagy, illetve túl kis hajlásszögű tetővel rendelkező épület építése nem javasolt.

KERÍTÉS

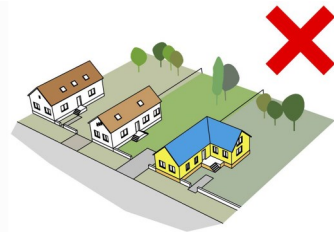
A településkép meghatározó eleme a kerítés, ezért nagy jelentőséggel bír annak megfelelő kialakítása.

A kerítések kialakításánál is fontos ügyelnünk a megnyerő és utcaképhez illeszkedő kialakításra, mivel ez az első mindenki által látott felület amely kapcsolódik az épületünkhöz. A kerítések finom részleteinek megőrzése elengedhetetlen hogy megtarthassuk annak eredeti értékeit. Ezt kell szem előtt tartani az esetleges felújítások, átépítések alkalmával.

Az áttört kerítések használata nem zárja el a közterületet a magánterülettől, így kellemesebb, barátságosabb környezet alakul ki, mely segíti a szomszédsági viszonyok kialakulását. A településen természetes karakterű elemekből is megjelenhet a kerítés; támogatandó a fa és a sövényből kialakított kerítés, azonban ezek folyamatos gondozást, karbantartást igényelnek.

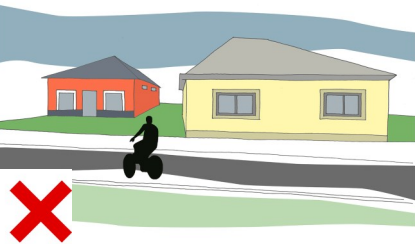

Amennyiben tömör megjelenésű kerítésfalat szeretnénk, a kerítés magassága ne haladja meg a szemmagasságot. A kerítést javasoljuk szakaszolni falazott téglá testekkel, natúr, természetes megjelenésben.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

Somogyudvarhely település színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

Somogyudvarhelyen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a ríktó színű fémlemez fedés és burkolat.

KERTEK

Településünknek és épületeinknek egyaránt illeniük kell abba a környezetbe, amelyet az adott helyen az ember és a természet közösen formált.

A kialakult falusias lakóterületen a tájba illesztés során a hagyományos településkép megőrzése az elsődleges cél, amely jelen esetben a helyi védelem fenntartása érdekében is szükséges. Az épületeket csak részlegesen takarjuk, árnyékoló fákat a déli kitettséű falak közelében ültessünk.

Az előkertbe ültetett fák, cserjék helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílászáróinak elhelyezését. A kerti építményeket takarjuk, hogy az épület jobban érvényesüljön. A régi épületek bővítése, felújítása során fokozottan ügyeljünk a már meglévő fászfű növényzet megóvására. A ház méreteinek érzetét a környező növényzettel befolyásolhatjuk. Szándékunk szerint magas növényzettel csökkenthetjük, alacsony növényekkel növelhetjük a ház méretének érzetét. A szépen karban tartott kert nagyban hozzájárul az épület és az utcakép szép megjelenéséhez és kellemes hangulatot kölcsönöz a használó számára.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek külső megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A nyílászárók vonatkozásában a parasztházakra a két, álló formátumú utcai ablak volt a jellemző. Az oldalsó homlokzaton hasonló ablakokat helyeztek el. Jellemző lehetett a zsalugáter is, de ezekből kevés maradt fenn. Az ablakok gerébtokos szerkezetűek voltak, általában háromszeműek, alul kétszemű nyílászárnyakkal. Az értékes helyi építészeti alkotások jellemzően egyszerű tömegformálásúak, nagy hangsúlyt fektetnek azonban a részletek kialakítására. A nyílászárók keretezése, az igényesen megmunkált fa ablakok, zsalugáterek meghatározó elemei a település karakterének. Az új épületek esetében jó megoldás lehet a letisztult formavilág igényes anyagokkal való kombinálása. A településen található nyílászárók egyediséget mutatnak, mely sajátosság megőrzése a mi feladatunk is. A felújítások során a nyílászárók cseréjénél fontos, hogy megőrizzük a régi szerkezetek szépségeit és növeljük a műszaki tartalom minőségét. Az épületek nyílászáró kiosztását őrizzük meg (méret, elhelyezkedés). Anyag és színválasztásánál törekedjünk harmonikus, illeszkedő összkép kialakításához. Javasolt az épület nyílásainak megjelenését (és itt az árnyékolóval összhangban) úgy megválasztani, hogy az más szerkezettel azonos megjelenésű legyen.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Az épületeink külső megjelenése, burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása mindig is kedvelt tulajdonosi eszköz volt településünkön és természetesen máshol is. Ezentúl is lehetőséget kell hagyni, hogy az itt lakók saját képükre formálhassák lakóhelyüket, de figyeljünk a végső összképre!

A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat az egységes képet mutató, tiszta településképben. A jól megválasztott burkolat nem csak a hangulatot, hanem az épület védelmét is szolgálja.

A kevés anyagot használó homlokzatok estén is lehetőség van impozáns épületegyüttes kialakítására.

Az anyag- és színhasználatában változatosabb épületek esetében javasolt az anyagok és színek összehangolása, és az utcaképbe illeszkedő megjelenés alkalmazása. Túl erős színek használata nem támogatandó.

A homlokzat struktúrájába illeszkedő részletek alkalmazásával létre tudunk hozni megnyerő homlokzatokat. Figyeljünk rá, hogy ne legyen a létrejövő felület túldíszített, giccsbe hajló.

A téglá, mint természetes építőanyag változatos használata támogatott. Ne féljünk látszó szerkezetként használni, vagy változatosan rakni és mint díszítőszáv használni. A téglá mint burkolat nem jellemző a település képében, melléképületeknél találjuk meg. Azonban új épületek esetében lehetőség nyílik a téglá, mint homlokzati anyag használatára.

A magastető hégazatának anyaga az utcakép és egyben a településkép harmóniájának fontos összetevője. Az illeszkedés megtartásának és a természetes megjelenés követelményének fontossága miatt a tetőfedések anyagául cserepes pikkelyfedés alkalmazása javasolt. A hazai meteorológiai viszonyo-

kat és az építéstechnológiai adottságokat is figyelembe véve, a kisméretű, egymásra fedő cserépelemek használata előnyös a különböző méretű és geometriájú tetőfelületek fedésének készítésekor. Az anyag és a minőség megválasztásánál törekedni kell a cserpezés természetes, anyagszerű megjelenésre úgy színvilág, mint textúra tekintetében.

A melléképületek ugyancsak jelentősen alakítják a település arculatát. Sokszor a telken belül a gazdasági épület a hangsúlyosabb, szebb kidolgozású a lakóépületnél. Lehetőség szerint a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. Az új melléképületet az utcai épület takarásában, azzal építészeti egységet alkotva javasolt építeni. Fontos, hogy a telken belül és a környezethez viszonyítva a harmónia és az egyensúly megteremtődjön.

RÉSZLETEK

A régi házak részleteit öröm megfigyelni! És az új házak építése előtt tanulságos is. Elődeink fa és fémmunkái csodálatosak, formakincsük időtálló, az alkalmazott anyag szépen öregszik. Házaink kiegészítői, a kerítések, lámpák, árnyékolók, postaládák, korlátok egytől egyig aktívan alakítják a végső látható képet, hangulatot. Akkor járunk jól, ha mindent egyforma igényességgel, odafigyeléssel tervezünk meg, választunk ki. A színek használata, a változatosság gyönyörködtet, ezek összképének gondos kitalálása odafigyelést igényel. Ezek a részek akár sűrűbben is cserélhetők, ha a tulajdonos már mást szeretne (mégis túl élénk a szín) vagy az elérhető technika lehetővé teszi (LED-es lámpák, motoros kapu, rejtett árnyékoló).

A homlokzaton megjelenő részletek esetében fontos hogy a meglévő és az újonnan kialakítandó elemek esetében is törekedni kell a minőségre, amely nagyban hozzájárul a homlokzat és az egész épület minőségi megjelenéséhez. A vakolatban kialakított részleteket tudjuk kombinálni festéssel létrehozott elemekkel. Itt fontos figyelni az alapszín és részlet színének összhangjára. Részleteket lehetőségünk van kialakítani bádogos szerkezetekből is. Ebben az esetben sokban hozzá tud járulni az épület megjelenéséhez a visszafogott bádogos elem.

MAI PÉLDÁK

Az épületek tömegarányának helyes megválasztása fontos szempont kell hogy legyen. Példaként kell hogy szolgáljanak a település meglévő épületeinek szemrevételezése, az esetleges felújítások és átalakítások helyes megválasztása

A falusias lakóterületekre jellemző tornácos kialakítás sok helyen már eltűnt, amit a felújítások során meg kell őrizni ha a ház eredeti állapotában megtalálható volt.

Az épület előtt kialakított kert minőségi módon való megfogalmazása segít az épület és az utcakép egészének javításában, azok szerethetőbbé, élhetőbbé tételében.

A homlokzat visszafogott, egy színt használó kialakítása, esetlegesen alapszínnel azonos díszek elhelyezése elfogadott és támogatandó, ha az nem lesz túlzó. A lábazatok téglából való kialakítása elfogadott a településen. Ezen lábazatok együttes használata a vakolt homlokzatokkal szépen kialakított épületet eredményezhet.

A részletekkel rendelkező épületek esetében a felújítások során szükséges az egyes részletek megőrzése, megtartva az épület eredeti karakterét.

A homlokzatok visszafogott egyszínű színhasználata és a részletekben megjelenő esetleges más anyaggal való együttes használata egységes utca képet eredményez a kialakult falusias lakókörnyezetben.

Az átalakítások és felújítások során is törekedni kell arra, hogy az épület megőrizze értékeit, valamint hogy a település egészébe is megfelelően illeszkedjen. A homlokzatok visszafogott színvilágával lehetőségünk van egy részletekkel rendelkező szép épület létrehozására.

UTCÁK, TEREK

UTCÁK

A településkép javításához a legtöbb esetben nem szükséges nagy beavatkozás, a rendezettség érzésének elérése már fél siker. A közterületek megfelelő fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása (a szükséges esetekben) látványos előrelépést jelenthet. A különböző felületek határozott szétválasztása (pl. szegélykövek alkalmazásával) szintén jelentős javulást eredményezhet. Fontos odafigyelnünk a folyamatosan átalakuló településszélek rendezésére. A település vonalas elemei vezetnek a tekintetet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk fontos. A településen áthaladók leginkább ezen útvonalakon haladva alakítják ki a településről alkotott képüket. Külön figyelmet kell fordítani az infrastruktúra hálózat elemeinek kiépítésére, nyomvonalvezetésére, felszíni és felszín alatti elemeinek tájba illesztésére is. Az utcakeresztmetszet jól tükrözi a telkek és az utcák viszonyát,

a település szerkezetét, ezért fontos, hogy jól használható, harmonikus módon alakítsuk ki. A járdák közelében alacsony cserjék közepmagas cserjefoltokkal, majd fák, ismét cserjék, végül cserjékkel oldott parkolóhelyek kialakítása kötheti össze a járdát és a közutat. Törekedjünk a térhasználatok világos szétválasztására. Ne alkalmazzunk gyeptet az utak, parkolóhelyek közelében, hogy elkerüljük a gyepre parkolást. A fasorok kiemelik a település fő útvonalaikat, irányítják a tekintetet. A fasorok kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a megfelelő távolságra ültessük őket, figyelembe véve végleges méretüket. Olyan fajokat válasszunk, amelyek nem nőnek bele a felsővezetékbe, egyéb közművezetékbe és az út fölé, akadályozva a biztonságos közlekedést.

A jó faválasztással és ültetéssel elkerülhető a csonkolással kialakult fák csúnya látványa. Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek (víz, gáz, csatorna, elektromos áram, telefon és internet kábel) tervezésekor kialakításánál is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére. Kerüljük fasorok kialakítását élénk lombosított fajokból.

A növényzet utcák mentén történő elhelyezése és azok gondozása nagyban hozzájárul az utcaképhez.

A nyári hónapokban a jól elhelyezett fák segítséget nyújthatnak az árnyékos felületek növelésében, amely javíthatja az épületek belsőjének hőmérsékletét.

Az utcák rendezett, karbantartott megjelenése elengedhetetlen a településkép egészének javításához, fenntartásához. Az utcákon elhelyezett díszítő elemek nagyban hozzájárulnak az utcaképhez. Érdeemes utcaképbe illő elemeket használni.

KÖZTEREK, KÖZPARKOK

A közösségi szabadterek azok a találkozási pontok, ahol a településhez, településrészhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva, szabadabban élhetjük meg. Mivel rendszerint hosszabban tartózkodunk ezeken a helyeken, megjelenésük fokozottan fontos. Rendszerint ezért e teresedések összetett tervezését szakemberek csoportja végzi.

Utcák, terek zöld sávjainál, homlokatkialakításánál, vízvezetés megoldásánál a már kialakult arányokhoz és viszonyokhoz illeszkedjünk az egységes, karakteres utcakép megteremtése érdekében.

A nem megfelelő tér biztosítása rossz használathoz, a környezet gyors leromlásához vezet. A teresedések kialakításakor fontos felmérni a használók várható szokásait, a használók számát, a használat időszakait, jellegét. A megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a tevékenységekhez és a közlekedéshez.

A növényfajok megválasztása és ültetése során azok térigényét is figyelembe kell venni, számolva növekedésükkel, egymásra árnyékolásukkal. Az ültetett növényzet használatával egy hosszútávon is vonzó környezet hozható létre. Településünkön több helyen is megtalálható impozáns telepített növényállomány. A növényzet rendezett kialakítása szép utcakép létrehozását teszi lehetővé.

Alapvető szükséglet a megfelelő térformálás. A közterületek és parkok esetében is lehetőség van fák és magasabb cserjék ültetésére. Amelyek lehetnek olyanok is amelyek nem rendelkeznek terméssel, csak a dekorációs értékük miatt lettek telepítve.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az épületek tervezésekor figyelembe kell vennünk, hogy egy utcakép minőségét nagyban befolyásolják az épületeken /épületek tartozékain/ utcán elhelyezett reklámfelületek, hirdetőtáblák, cégérek. Igényes, esztétikus, nem túl feltűnő hirdetőfelületekkel nemcsak a járókelőket tájékoztathatjuk, de hozzájárulhatunk egy szebb utcakép, megteremtéséhez. Cégér, cégtábla elhelyezésekor határozottan ajánlott az épület jellemzőihez, színvilágához, anyaghasználatához való illeszkedés, amely következetes alkalmazásával szebbé tehetjük Somogyudvarhely településképét.

Az utcára kirakott hirdetőtáblák, cégérek, reklámfelületek nagymértékben befolyásolják az utcaképet, ezért vállalkozóként érdemes odafigyelnünk arra, hogyan hirdetjük szolgáltatásainkat. A reklámok egymáshoz illesztésével, sokkal kedvezőbb utcaképet mutatna mindenkinek, aki a településre érkezik, áthalad.

Az igényes, nem túl feltűnő, de jól észrevehető feliratok is elérhetik figyelemfelkeltő céljukat. A hirdetés lényege a tájékoztatás, ezt tehetjük utcaképbe illően is. Nem könnyű feladat a reklámok, cégérek elhelyezése, úgy, hogy felfigyeljenek ránk, de közben belesimuljunk a környezetünkbe.

A vállalkozások számára világosan meg kell fogalmazni és a somogyudvarhelyi épületek, kerítések léptékéhez mérten meghatározni, hogy milyen cégfeliratok és reklámtáblák elhelyezését támogatja az önkormányzat.

Cégér, cégtábla elhelyezésekor határozottan ajánlott annak grafikai tervezettsége, az épület jellemzőihez, színvilágához, anyaghasználatához való illeszkedés, amely következetes alkalmazásával szebbé tehetjük Somogyudvarhely településképét.

IMPRESSZUM

SOMOGYUDVARHELY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Somogyudvarhely honlap címe: www.somogyudvarhely.hu/

Somogyudvarhely email címe: hivatal@somogyudvarhely.hu

Somogyudvarhely postai címe: 7515 Somogyudvarhely, Jókai u. 2.

Telefon: (82) 546-011

Polgármester: Kiss Kornél

Polgármester email címe: polgarmester@somogyudvarhely.hu

Minta sablon: Fekvő A4-es MS-Publisher sablon - Lechner Tudásközpont

SZERKESZTETTE: r + g építész műhely kft. — Gaál Sarolta DLA, Rétfalvi Donát DLA

RAJZOK, GRAFIKÁK: Lechner Tudásközpont, Szintén Bianka, Varró Péter

FOTÓ: Rétfalvi Donát DLA, Gaál Sarolta DLA

Somogyudvarhely, 2017.

Felhasznált irodalom:

- Dr. Troszt Tibor: Magyarország Kisrégiói-Somogy Megye-Csurgó és térsége,1999,Ceba kiadó
- Witt Lászlóné, Adatok Csurgó és környéke népismeretéhez, 2011, Csurgó
- Barabás- Gillyén: Magyar Népi építészet 1987. Műszaki Könyvkiadó Bp.
- Barabás- Gillyén: Vezérfonal a népi építészetünk kutatásához 1979. Műszaki Könyvkiadó Bp.
- Somogy megye földrajzi nevei 1974 Akadémia Könyvkiadó Bp.
- Somogy megye Kézikönyve 1998 SZÜV-CEBA Kiadó
- Somogy megye Régészeti leletkatasztere (Régészeti füzetek 1964 Magyar Nemzeti Múzeum
- Somogy megyei Múzeumok, régészeti adattár1964, 1970
- Tóth Zoltán-Hübner Mátyás: Településtervezés III., 2009, Pécs
- Tóth Zoltán:Építészet-Városépítészet Hagyományok és modernizáció, 2002, Ponte Press
- Tamáaska Máté: Falvak az uradalmak helyén, 2013, Martin Opitz Kiadó
- Tóth Zoltán: A települések világa, 2001, Ponte Press
- Istvánfi Gyula:Őskor/Népi építészet-Az építészet története, 2011, Terc